

חטא תלוי עד שיַעמיד הקדוש ברוך הוא העולם כמקדם ויעבר אותו פגם מהעולם. זהו שפתוב (ישעיה כה) בלע המות לנצח ומחה ה' אלהים דמעה מעל כל פנים וגו'. ולכן פי יעשו מפל חטאת האדם. (כתוב) האדם - אדם הראשון.

למעל מעל בה, שמי שיוצא מרחמים ויונק מדין, גורם פגם. ולכן הרחמן יצילנו מרשעי העולם הזה ומפגמיהם. כמה צדיקים מסתלקים בגלגלם, מלבד לכל מה שגורמים למעלה ולמטה.

רבי יצחק ורבי יהודה היו הולכים מאושא ללוד. אמר רבי יהודה (יצחק), נאמר דברי תורה ונלך. פתח רבי יהודה (יצחק) ואמר, (שמות כא) כי יפתח איש בור או פי יכרה איש בר וגו'. מה כתוב אחריו? בעל הבור ישלם וגו'. ומה על זה כף - מי שגורם להסריח העולם בחטאיו על אחת כמה וכמה. אלא תמהנו, שאף על גב שמסריח העולם, למה יש לו תשובה, כמו שפתוב איש או אשה כי יעשו וגו' והתודו את חטאתם והשיב?

א"ל ודאי זה מועיל להם משום שעשה תשובה, כפיכול הוא עושה אותו ממש. שהרי מה שפגם למעלה - תקן, ובמה? בתשובה, שפתוב איש או אשה כי יעשו וגו', והתודו את חטאתם והשיב, ותשובה מתקנת הכל, מתקנת למעלה - מתקנת למטה, מתקנת עצמו - מתקנת לכל העולם.

פתח רבי יצחק (יהודה) אחריו ואמר, (דברים ו) בצור לך ומצאוך כל הדברים האלה וגו'. בצור לך - מפאן שתשובה מעליא מהכל בחו, מי יעבירו מהעולם ויסקלו?

תלויא, עד דיקיים קדשא בריך הוא עלמא כמלקדמין, ויתעבר ההוא פגימו מעלמא, הדיא הוא דכתיב, (ישעיה כה) בלע המות לנצח ומחה יי אלהים דמעה מעל כל פנים וגו'. ובגין כך פי יעשו מפל חטאת האדם. (כתיב) האדם, אדם קדמאה.

למעור מעל ביי, דמאן דיפוק מרחמי, וינקא מן דינא, הוא גרים פגימו וכו', ועל דא, רחמנא לישזבן מחייבי דהאי עלמא, ומן פגימו דלהון, כמה זפאין מסתלקי בגינייהו, בר כל מה דגרמי לעילא ותתא.

רבי יצחק ורבי יהודה הוו אזלי מאושא ללוד, אמר רבי יהודה (יצחק) גימא מילין דאורייתא ונזיל. פתח רבי יהודה (ס"א יצחק) ואמר, (שמות כא) כי יפתח איש בור או פי יכרה איש בר וגו'. מה פתיב בתריה, בעל הבור ישלם וגו'. ומה על דא כך, מאן דגרים לאבאשא עלמא בחובוי על אחת כמה וכמה. אלא תוהנא דאף על גב דאבאיש עלמא, אמאי אית ליה תשובה, כמה דכתיב איש או אשה כי יעשו וגו' והתודו את חטאתם והשיב. א"ל ודאי דא מהניא להו, בגין דעביד תשובה, כפיכול הוא עביד ליה ממש. דהא מה דפגים לעילא, אתקין ליה, ובמה בתשובה. דכתיב איש או אשה כי יעשו וגו', והתודו את חטאתם והשיב, ותשובה אתקין פלא, אתקין לעילא, אתקין לתתא, אתקין לגרמיה, אתקין לכל עלמא.

פתח רבי יצחק (ס"א יהודה) אבתריה ואמר, (דברים ו) בצור לך ומצאוך כל הדברים האלה וגו'. בצור לך, מפאן דתשובה מעליא מפלא, עד לא ישרי דינא בעלמא. דבתר דשרי דינא עד שלא ישרה הדין בעולם. שאמר ששורה הדין מתחזק